

Architektura není ploužák

Možná je dnešek jako vánek, který pomine, a naše současnost má vůni doby, kdy je „svěží“ navrhovat vše. Měl by snad architekt kromě domů a prostředí navrhovat také auta, letadlové lodě a kosmické rakety? Navrhovat vše, znamená navrhovat pouze „jako“. Jako místo „doopravdy“.

Navrhování staveb ale vyžaduje soustředění. Když architekt navrhuje jen „něco“ a na základě své získané zkušenosti, může provádět svoji práci důsledně. Architekt by měl mít názor a znát souvislosti. Nemyslím si, že navrhovat něco pořádně a znát souvislosti je málo. Není to jen čára a dlouhé řeči o ničem ani kreativní myšlenky v mlze. Důslednost je obsažena v procesu, a ne ve zkratce vedoucí zrychleně k úspěšnému konci. Nestačí na úvod pouze autenticky začít a potom vše dopsat jako hezkou dlouhou knihu o něčem, co by mělo být samozřejmé. Architektura není pudr, rtěnka ani ploužák. Architektura není ani pěkná esej.

Jaká je architektura v době bez autentického názoru a bez ambicí? Jakoby dnes české architektuře a stavbám chyběly koncepční texty a myšlenky, které mohou obstát v evropském kontextu. Vytváření prostředí a stavění domů původní myšlenky potřebuje více než prodejné příběhy napsané z prázdných gest a bez velkorysosti. Velkorysost je vlastnost, a ne míra velikosti investice. Je zapotřebí také umět porozumět.

Proč by se architekti měli pokoušet navrhovat domy, které mají vlastní téma? Téma je myšlenka i odpověď na současné otázky. Myšlenka, která se dá rozvíjet. Téma není náhoda ani omyl. Být jen pěkný nestačí ani u domů. Původní téma má ve své myšlence souvislosti a výtvarný koncept. Být pěkný je určitě snazší než hledat vlastní názor. Ale proč být vodou, která se již provalila? Současnost není rozpuštěná káva, která po zalití vodou vyšumí.

Možná je současnost jen pochopitelná zkratka, nastavená tak, aby jí každý mohl rozumět. Slova bez limitů a repliky beze slov. Doba staveb, které zpravidla postrádají soudržný celek a jsou zahlcené detaily. Velké a malé, pěkné nebo hrubé? Možná prověřené. Varianty ale nejsou neomezené. Když je rozdíl mezi „moderním“ a „současným“ pouze ve skutečnosti, že dnešní provedení je „zvětšené moderní“ nebo také „moderní pěkné“, myšlenka se vytrácí. Převzít hotové je snadné a bez rizika. Po naší současnosti mohou ale zůstat

jen domy se svými rozměry, velikostmi a také předlohami. Historiky bez odpovědnosti. Nebo se současnost časem škrtne jako doba bez skutečných emocí?

MYŠLENKA JAKO PODMÍNKA VZNIKU

Pro architekta je důležité umět odpovědět na otázku, proč je architektura navržena tak, jak ji architekt vymyslel. Až po odpovědi začíná architektura.

Není úspěchem kopírovat to, s čím měl již někdo jiný úspěch. Úspěch je mít vlastní názor. Lze jej získat snadno. Stačí uvažovat vlastním způsobem a tento názor dlouhodobě rozvíjet a korigovat. Nic víc není pro architekturu zapotřebí.

Lze zvolit libovolná kritéria. Klást si libovolné, ale podstatné otázky a svými návrhy na ně dávat odpovědi. Jak si je klást a jak na ně odpovídat?

Především je nutno někde začít.

Pro krátké srovnání bych uvedl následující námět. Kniha FARMAX (MVRDV: FARMAX Excursion on density, 010 publishers, Rotterdam, 1. vydání, 1998, 736 stran). Na předšádce se čtenář dozví, že FARMAX je zahuštění plochy pro lidskou populaci vodorovně i svisle tak, aby současně s tím lidé získali více prostoru (FAR — Floor Area Ratio). Na dalších stranách knížky je na položenou otázku (problémovou definici) dána odpověď podložena vlastními projekty autorů. Otázku hustoty prostředí si přirozeně musí položit autor tam, kde je aktuální. Architekti jsou z Holandska a vycházejí především ze situace v Holandsku. Otázka není lokální a konkrétní je jen zdánlivě. Její položení a promítnutí do vlastních architektonických prací bylo základem úspěchu MVRDV.

V prostředí, kde si autoři většinou kladou otázku, zda se jim jejich řešení líbí, nebo nelíbí, je zřejmě vhodnější být ještě více obecný. Snad je to jednodušší, i když rozhodně ne povrchnější. Obecná rovina úvahy dává navíc větší možnosti a nedá se také snadno zpochybnit.

Uvažovat se dá o libovolných kategoriích.

BEZPROSTŘEDNOST OBECNÉ ZKUŠENOSTI

Není zapotřebí chodit daleko. Možná by stačilo podívat se z okna, projít sousední ulicí. Sledovat, kdo ulicí prochází, nebo přemýšlet o tom, s čím se autor denně v životě setkává.

Při výhledu z okna je možné pozorovat proměnlivé kulisy. Různý sluneční svit, mraky, mlhu a déšť. Stromy mění svou barvu. Viděná různá nálada nemůže zvesmědnět. Velkoplošná skupinová řadová výstavba v sousední ulici časem změnila svou tvář pod tlakem profilujících se nároků svých obyvatel. Základní typ již není dominantní. Požadavky a vkus se změnily s proměňujícím se věkem. Na startu bylo stejné zadání a stejný výchozí bod, který byl důležitější než změny, které vždy vyžaduje život a které si nikdo nemohl dopředu představit. Lidé procházející ulicí není nutno hluboce zkoumat, aby byla patrná jejich odlišnost. Stačí jen vnímat celkový vjem setřený do abstraktního dojmu. I knihy v knihovně mají svůj systém. Jsou určitým způsobem řazeny a uspořádány. Každá je jiná a poskytuje jinou informaci a s ní spojený význam. Každá může být v jiné knihovně nebo třeba jen v různé krabici.

Po výhledu z okna, po procházce sousední ulicí, po pozorování lidí nebo vlastní odpolední nebo večerní činnosti je možné mít určitý názor. Poznatky nemusí být banální, jak by se mohlo na první pohled zdát.

AKCE – REAKCE

Je možné zabývat se atmosférou domu a schopností domu přijmout změny. Je možné reagovat na různost jednotlivých uživatelů nebo uvažovat o systému navrhované architektury jako svébytného prvku respektujícího uvedené požadavky.

Jako měnící se nálada za oknem může se i dům měnit svým osvětlením, svým vnitřním životem, pohybem záclon i odlesky světla, které se od něj odrážejí nebo jím procházejí. Domy mohou být naprogramovány tak, aby snesly svůj vnitřní vývoj.

Mohou být vyskládány ze svých funkčních jednotek různě. Jejich interiéry mohou připomínat park se sochami, zahradu plnou květů, noviny i reklamní plakátovací plochu, stromy plné ovoce nebo třeba jen psychologii různých barev. Systém domu může být takový, že překročí prvoplánové řešení vybudované buď zevnitř, nebo z vnějšku stavby – dá nosný základ rámci, do kterého se zasadí dílčí funkční jednotky.

Položenými kritérii je možné reagovat na viditelnou situaci. Je možné tímto způsobem reagovat na prefabrikovaný panelový dům, který v Česku zasáhl spoustu lidí. Dům, který díky svému množství ztratil atmosféru, který se neumí přizpůsobovat, který není schopen postihnout různé charakteristiky lidí, a tedy ani s tím spojené různé lidské požadavky a vznikající komunity. Dům, v němž je jen nejelementárnější systém, daný způsobem, jak byla stavba postavena.

REALITA NA ÚSTUPU

Stejně jako na panelový dům lze uveřejněným obecným způsobem reagovat na svět, který se skládá stále více především z virtuálních a zprostředkovaných informací. Svět z nehmotné zprostředkované koláže, kde opravdovou realitu nacházíme jen obtížně. Pod nánosy informačních šumů je takřka ztracená.

Má svou atmosféru, mění se, má různé tváře a svůj systém, který ji utváří a drží pohromadě.

Je možné vše. Je vhodné hledat způsob, který bude stále nově prověřovat a přehodnocovat vše minulé. Je smutné, nezná-li architekt na úvodní otázku odpověď.¹

Autor je architekt.

Mezititulky redakční

Fotografie
Alexandr Skalický:
Český chodec, 2015 – 2016

¹ Alexandr Skalický: Diversity/adaptability/system/atmosphere, in: Andrea Savio, ed: La Transmissione del sapere, Maggioli, Santarcangelo di Romagna, 2015, s. 79-85